

Kazubski, Stanisław L.

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 1992-1994) : Wspomnienia pośmiertne : Stanisław Feliksiak (1906-1992)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 56, 35-37

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STANISŁAW FELIKSIAK

(1906–1992)

Stanisław Feliksiak, syn Jana i Anny z Krauzów, urodził się 6 kwietnia 1906 r. w Łodzi w rodzinie robotniczej. W roku 1926 ukończył Męskie Gimnazjum Miejskie matematyczno-przyrodnicze im. J. Piłsudskiego w Łodzi. W tym samym roku wstąpił na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Warszawskiego, na którym otrzymał absolutorium w 1930 r. Pracę w Państwowym Muzeum Zoologicznym rozpoczął w 1928 r., będąc studentem II roku; od stycznia 1929 r. był pracownikiem kontraktowym, od czerwca 1936 r. asystentem, pełniąc obowiązki kustosa w dziale mięczaków. W roku 1935 uczestniczył w ratowaniu zbiorów w czasie pożaru gmachu muzealnego na terenie Uniwersytetu Warszawskiego. Doktorat uzyskał w 1938 r. na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy „Przypadek anomalii u skójkii *Unia tumidus* Retzius”. Brał udział w badaniach terenowych na nowogródszczyźnie, suwalszczyźnie w Puszczy Białowieskiej, nad Bałtykiem i w Karpatach. Uczestniczył w wyprawach naukowych do obu Ameryk; na „Darze Pomorza” na Teneryfe, Pernambuco w Brazylii, Martynikę i Azory (październik 1931 - kwiecień 1932) oraz do Nowej Szkocji i Nowej Funlandii (Kanada) i na francuskie wyspy St. Pierre et Miquelon (lipiec - październik 1938). W czasie tych podróży zbierał materiały dla Muzeum.

W czasie okupacji, od sierpnia 1940 r. do Powstania Warszawskiego w 1944 r. Stanisław Feliksiak był zatrudniony na stanowisku asystenta w wydziale bezkręgowców Muzeum. Jednocześnie na tajnym komplecie medycyny nauczał embriologii, genetyki i biologii. Uczestniczył w Powstaniu Warszawskim na Czerniakowie, potem w Lasach Kabackich i Chojnowskich. Po Powstaniu brał udział w akcji niesienia pomocy naukowcom wychodzącym z Warszawy. Nawiązał kontakt z Komitetem Ewakuacji Mienia Kulturalnego m. Warszawy, działającym pod przewodnictwem profesora Stanisława Lorentza, czyniąc starania aby tą akcją objąć także Państwowe Muzeum Zoologiczne. Wyjeżdżał do Warszawy, początkowo nieoficjalnie, z grupą profesora Stanisława Zachwatowicza w listopadzie 1944 r. Brał także udział w oficjalnej akcji Komitetu od 5 grudnia 1944 do 15 stycznia 1945 r., będąc kierownikiem 10-osobowej grupy. Spowodował wywiezienie kolekcji ornitologicznej, zawierającej liczne typy opisowe z całego świata, najpierw do Piastowa pod Warszawą, a następnie do

klasztoru oo. Bernardynów w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie ukryto je w klasztornych podziemiach. Na miejscu w Muzeum na Wilczej zabezpieczano zbiory, m.in. entomologiczne, częściowo zniszczone w czasie pożaru 3 listopada; zakopano na dziedzińcu zbiory zakonserwowane w słojach, oraz zabezpieczono zbiory biblioteczne. W czasie tych akcji Stanisław Feliksiak ratował także inne cenne kolekcje o wartości naukowej i kulturalnej przed rozgrabieniem i zniszczeniem. Po wyzwoleniu Stanisław Feliksiak wrócił do Warszawy 19 stycznia wraz z 5-osobową grupą w celu zabezpieczenia Muzeum, uratowanego jak sam określił w 60%. Pozostając w tym bardzo trudnym okresie w Warszawie, chronił nie tylko Muzeum, ale także inne zbiory znajdujące się w okolicy. Ówczesne władze swymi decyzjami potwierdziły stan faktyczny. Ministerstwo Oświaty 5 marca 1945 roku powierzyło Stanisławowi Feliksiakowi pełnienie obowiązków kierownika Państwowego Muzeum Zoologicznego z ważnością od 19 stycznia, tj. od momentu wejścia do Warszawy, nominację na to stanowisko otrzymał 1 sierpnia 1945 r., a na dyrektora Muzeum 1 stycznia 1947 r. W czasie kierowania przez niego Państwowym Muzeum Zoologicznym wyremontowano i częściowo zmodernizowano gmach na Wilczej, uporządkowano zbiory, rozpoczęto badania naukowe w pracowniach: entomologicznych, teriologicznej, ornitologicznej, ichtiologicznej, malakologicznej, badań planktonowych, aklimatyzacji zwierząt oraz w Stacji Ornitologicznej; uruchomiono bibliotekę, wydawnictwa, otoczono opieką inne porzucone zbiory zoologiczne i biblioteczne; uruchomiono w budynku frontowym przy ul. Wilczej wystawę dla szkół. 17 grudnia 1947 r. Stanisław Feliksiak habilitował się na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Łódzkiego na podstawie rozprawy „Anomalie i zniekształcenia narządów rozrodczych u *Helicigona (Arianta) arbustorum (L.)* oraz próby wyjaśnienia mechanizmu ich powstania”.

Po przejęciu 1 lipca 1953 r. Państwowego Muzeum Zoologicznego przez Polską Akademię Nauk i przekształceniu go w Instytut Zoologii, oraz z chwilą mianowania jego dyrektorem prof. Tadeusza Jaczewskiego, Stanisław Feliksiak pozostał w Instytucie na stanowisku samodzielnego pracownika nauki, a od 30 czerwca 1954 r. na stanowisku profesora. Po przejściu na emeryturę w 1976 r. zachował swoje miejsce pracy w Instytucie.

W okresie powojennym prof. Stanisław Feliksiak kontynuował swoje zainteresowania malakologiczne, czynnie zajmował się ornitologią, publikując swe liczne obserwacje, jednak główną swoją uwagę skierował na historię nauk przyrodniczych, a zwłaszcza zoologii. Znalazło to wyraz w wielu wnikliwych publikacjach. Ukoronowaniem tych prac było redago-

wanie „Słownika Biologów Polskich”, obejmującego biogramy niezżyjących już polskich biologów, który ukazał się w 1987 r.

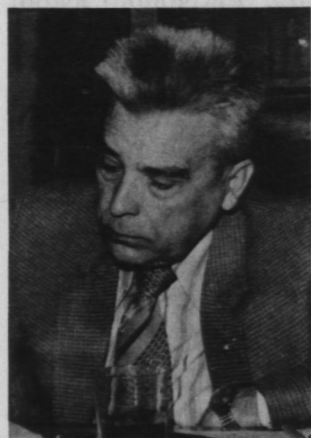
Nie sposób pominąć jeszcze jeszcze jednego niezwykle ważnego nurtu działalności profesora Stanisława Feliksiaka. Był on autorem kilkudziesięciu wydań podręczników biologii i zoologii dla szkół wszystkich poziomów, z których wiele było przetłumaczonych na języki obce. Działalność tę rozpoczął w 1934 r. przygotowanym wraz z J. Kołodziejczykiem i J. Werne-rowską podręcznikiem „Poznawajmy Przyrodę” dla klasy VI szkoły powszechnej i kontynuował do ostatnich lat swego czynnego życia. Sprawilo to, że każdy wykształcony człowiek w Polsce, w ciągu bez mała czterdziestu lat, w zakresie edukacji przyrodniczej jest w jakimś stopniu uczniem profesora Stanisława Feliksiaka, którego wpływ na przyrodniczą edukację społeczeństwa jest nie do ogarnięcia.

Profesor Stanisław Feliksiak został wybrany na członka korespondenta Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w 1949 r., członkiem zwyczajnym został w 1981 r. Był wśród tych, którzy w 1980 r. reaktywowali działalność Towarzystwa, którego członkostwo cenił sobie bardzo wysoko.

Zmarł 30 czerwca 1992 r. w Warszawie; został pochowany w grobach rodziny Rożnowskich, na cmentarzu w Tłuszczu, w pobliżu Janówka, rodzinnej posiadłości żony Janiny z Rożnowskich Feliksiakowej. Należy tu dodać, że w Janówku i jego okolicy Profesor Stanisław Feliksiak często prowadził obserwacje przyrodnicze i zbierał materiały do swoich prac naukowych.

Stanisław L. Kazubski

BOHDAN PISARSKI (1928–1992)

Bohdan Pisarski urodził się 8 listopada 1928 r. w Warszawie. Tu w 1947 r. ukończył Liceum i Gimnazjum im. T. Rejtana. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalizował się w zoologii, skupiając swe zainteresowania na mrówkach. W 1952 r. uzyskał dyplom magistra filozofii z zakresu zoologii.

Pracę zawodową rozpoczął 1 stycznia 1949 r. jeszcze w czasie studiów, na stanowisku asystenta w Państwowym Muzeum Zoologicznym. W roku 1956 został starszym asystentem. W roku 1964